

Ю. М. Манелюк

orcid.org/0000-0002-8186-7604

*кандидат політичних наук, доцент кафедри політичних технологій
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана*

Д. Г. Пащенко

orcid.org/0000-0002-0177-2518

*студентка III курсу Юридичного інституту
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана*

АНТИСЕМІТИЗМ ЯК ПОЛІТИЧНА ІДЕОЛОГІЯ: ВИТОКИ І СУЧАСНІСТЬ

Вступ. Було проведено дослідження та аналіз такої проблеми як антисемітизм, заснованої на ідеологічному підґрунті. Передумови виникнення сягають в глибину історичних подій, коли релігійні установки дали поштовх для зародження ненависті до народу з певною національністю. У цій статті простежується розвиток цього феномену, і під тиском яких подій стало можливим надавати антисемітизму загальносвітового характеру. Стане можливим зрозуміти, відколи антисемітизм увійшов у наше життя, та які моменти в історії були апогеєм цієї катастрофи, а саме антиєврейська політика фашистської Німеччини, коли з боку уряду організовувалися небувалої жорстокості репресії та терор, і цим виробилися установки, що бути євреєм вважалось образою. Але що більше дивує, що в нашому сучасному та прогресивному світі ми досі стикаємося з проявом антисемітизму в тих країнах, де здавалось б, що толерантність та демократія взяли верх над забобонами та стереотипами.

Мета цієї статті – показати шлях, який пройшла ця ненависть від зачаткової стадії до всесвітнього розмаху, і змістити вектор саме на події та настрої мас, які ми маємо зараз.

Завдання: визначити поняття антисемітизму як ідеології; дослідити сутність антисемітизму; розглянути перш етапне зародження ненависті до євреїв і зрозуміти глибинні причини, через які це стало можливим; проаналізувати німецьку політику щодо єврейського народу та зрозуміти, який вплив це мало на усю європейську спільноту на той час; дослідити теперішню ситуацію та на наявних прикладах побачити прояв антисемітизму.

Методи дослідження: методи причинно-наслідкового зв'язку, історичний та логічний методи; методи теоретичного узагальнення та порівняння; методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції;

Основною базою літератури саме історичного контексту стали довідки та інформація з документів тих часів, коли офіційний статус єврея та його права потрібно було виокремлювати та прописувати в законах держави, що вкотре свідчить про нерівне становище цього народу у тій чи іншій країні. Базисом для дослідження німецької антиєврейської політики стала книга Бориса Хавкіна (російського історика та спеціаліста у галузі історії Німеччини ХХ століття) та вітчизняного науковця Марини Михайлюк. Сучасні прояви ненависті були проаналізовані з періодичних видань та статичних центрах, що фокусуються на проблематиці, яка пов'язана з цим феноменом.

Антисемітизм називають найстарішою ненавистю в історії, і він проявив себе на подив адаптованим. Він заснований на потужних прецедентах і успадкованих стереотипах. Але він також приймає різні форми, щоб відобразити випадкові страхи і тривоги постійно мінливого світу (Філіпс, 2018).

Термін «антисемітизм» з'явився лише в кінці 70-х років ХІХ століття, однак ненависть до євреїв і іудаїзму – древнє явище. Ще в елліністично-римський період монотеїзм і відокремлений спосіб життя євреїв викликали вороже ставлення оточуючих народів. Так, уже в І столітті,

грецький автор Апіон стверджував, що євреї приносять в жертву греків в своєму Храмі. Ця ворожість значно посилилася з поширенням християнства. Суперечка між іудаїзмом та християнством, ініційована ще першими християнами, такими як Павло, справив значний вплив на поширення антиєврейських настроїв. Для християн символом євреїв став Юда Іскаріот – апостол, який видав Ісуса римській владі заради грошей. Головним звинуваченням християн проти євреїв стало звинувачення в розп'ятті (тобто в «боговбивстві»). Воно було покладено колективним тягарем на євреїв багатьох поколінь.

Становище євреїв в християнському світі в Середньовіччя багато в чому було визначено Четвертим Латеранським собором 1215 року. Ось що сказано про євреїв в його рішеннях:

«... не допускати євреїв до суспільних посад, не дозволяти їм показуватися на вулицях в дні страсного тижня, напередодні католицького Великодня; стежити, щоб хрещені євреї не додержувалися обрядів колишньої віри; зобов'язувати євреїв, які купили будинки у християн, платити податок на користь церкви».

Європейське суспільство намагалося не допускати євреїв в ті професійні сфери, де вони могли б скласти конкуренцію християнам, внаслідок чого їм, наприклад, не дозволялося вступати в гільдії ремісників. Багато міст Європи, особливо в Польщі, починаючи з XV століття, прагнули отримувати привілей під назвою «De non tolerantis Judeos», дослівно «не терплять євреїв». Це означало, що євреям не тільки не можна було працювати в тому чи іншому місті, а й проживати в ньому. Таким чином, джерела доходу для євреїв були надзвичайно обмежені. Тоді євреї зайнялися лихварством і збором податків для дворянства і світських правителів Європи, а це були дві з небагатьох доступних їм професій. Той факт, що ці професії в Середньовіччя повністю асоціювалися з євреями, став однією з основних причин ненависті до них.

У XVII–XVIII століттях, в результаті релігійного занепаду, а також процесів економічної модернізації і посилення середнього класу в Європі, розквітає культурна течія Просвітництва. Основою для неї стала філософія раціоналізму. Одним з основних тверджень цього напрямку стало рівність між людьми незалежно від статі, релігійної приналежності і соціального походження. Цей процес отримав назву «емансипації». XIX століття пройшло в Західній Європі під знаком емансипації євреїв. У кожній країні емансипація була оголошена в різний час, але до кінця століття в усіх країнах Західної Європи євреї вже мали, як мінімум де-юре, рівні з іншим населенням права. В результаті ослаблення церкви зменшилася і вплив церковної юдофобії. Разом з тим, народні забобони і побутова ненависть до євреїв нітрохи не ослабли. До них додався протест проти емансипації євреїв, яка європейським консерваторам здавалася гіршою з бід. Євреї могли стати частиною суспільства лише до певної міри. Завжди існувала так звана «скляна стеля», і тінь забобонів, відрази і ненависті не залишала навіть самих світських і емансипованих євреїв. Процес інтеграції європейських євреїв в суспільство, особливо тоді, коли інтеграція була успішною, привів до зворотної реакції і появи нового виду юдофобії – сучасного антисемітизму.

Одним з головних уроків, вивчених Пруссією і німецькими князівствами в результаті воєн Наполеона, була необхідність індустріалізації. Цей процес привів до швидкої урбанізації та соціальним змінам в різних німецьких князівствах. Євреї, як корінні жителі міста, найчастіше мали перевагу перед місцевим населенням в питаннях освіти, кар'єри та працевлаштування. Конкуренція призвела до посилення ненависті до євреїв, яка накладалася на традиційну християнську міфологію. Одночасно з підкресленням рис характеру, спільних для «німецької натури», оратори-антисеміти робили акцент на чужеродність євреїв німецькому народові і традиціям – так само як це підкреслювали антисеміти у Франції або в Англії стосовно своїх народів. Крім того, вони стверджували, що євреї завдають шкоди країні проживання самим фактом своєї інтеграції в суспільстві. Євреї дійсно процвітали в багатьох областях. Як не іронічно, все це відбулося саме тому, що з початку XIX століття євреї Німеччини і країн Західної і Центральної Європи прагнули не тільки до рівноправності, але в першу чергу вони бажали стати інтегральною частиною країн і народів, серед яких жили. Результат цих процесів виявився зовсім іншим.

В кінцевому рахунку антисемітизм намагався розплутати складний клубок проблем сучасного суспільства, звинувачуючи у всьому євреїв. Євреї ототожнювалися з модернізацією, капі-

талізмом і урбанізацією і сприймалися як джерело страждань тих верств суспільства, які були зачеплені в результаті цих процесів; дуже швидко євреїв стали звинувачувати у всіх бідах, які спіткали людство і сучасне суспільство. З'явилися нові національні рухи, які не тільки заперечували саме право євреїв на інтеграцію в нових національних державах, але і постулювали їх расову неповноцінність. Саме євреї вважалися винуватцями економічних криз і депресій, причиною політичних конфліктів і громадських заворушень.

30 січня 1933 Гітлер був призначений канцлером Німеччини. Націонал-соціалісти скасували принцип парламентаризму та демократичного державного устрою, Веймарську республіку (1919–1933 рр.). У перші два роки свого перебування при владі нацисти замінили демократичні основи Веймарської республіки моделлю авторитарної держави, заснованої на принципі фюрерства: один народ, одна країна, один вождь. Рішення з усіх питань ухвалювалися не більшістю голосів, а «відповідальним вождем». Таким чином, у руках фюрера зосередилася вся верховна влада у країні. (Хавкін, 2018, с. 75–76)

З приходом нацистів до влади антисемітизм став офіційною ідеологією і політикою німецького керівництва. Расова теорія знайшла своє вираження в законодавстві та освіті: ідеї про те, що євреї є носіями негативних расових якостей, посилено впроваджувалися в суспільну свідомість за допомогою потужної пропаганди.

За цим всім стоїть цілісний світогляд, яке не просто ділить людей на представників різних рас, не просто постулює нерівність цих рас, але стверджує їх ієрархію. Згідно Гітлеру, лише раса, яка перебуває на найвищому рівні еволюції, здатна породжувати культуру. Так само як людина не може змінити свою расу, вона не може змінити свою культурну приналежність. Далі Гітлер пояснює, що ті самі «руйнівники культури» і є євреї.

Вже в 1927 році був створений інститут антропології, генетики людини і евгеніки ім. Кайзера Вільгельма. З цим інститутом був пов'язаний також Йозеф Менгеле, який захистив дисертацію на тему «Расові відмінності структури нижньої щелепи». У тому ж інституті і тими ж людьми готувалася і операція «Т-4» по знищенню «неповноцінних». Теорія расової чистоти стала однією з основних в ідеології третього Рейху.

Вже сказане показує, що в період влади нацистів у Німеччині антисемітизм і расизм стали науковими областями, в яких писалися дисертації, книги і велися великі дослідження, що фінансувалися владою («Развитие Антисемитизма», н. д.).

Одним із центральних джерел ідей нацистського антисемітизму є книга Гітлера «Майн Кампф». Гітлер був переконаний, що євреї нібито поставили собі за мету поневолити інші народи, насамперед німецьку, і для цього розробили всесвітню змову. Звинувачуючи євреїв у всесвітній змові, Гітлер, суперечачи сам собі, стверджує: «Євреї одностайні лише доти, доки їм загрожує загальна небезпека або поки що їх приваблює загальний видобуток. Як тільки зникають ці два імпульси, зараз же вступає у свої права різко виражений егоїзм. Народ, який щойно був одностайним, відразу перетворюється на зграю голодних щурів, що гризуться один з одним».

Антисемітизм пронизує всю книгу Гітлера: у ній немає ні одного розділу, де б не порушувалося єврейське питання. Наприкінці 1920-х років змішаних єврейсько-німецьких шлюбів у Німеччині було чимало: до 45%. Однак це свідчило не про прагнення до «псування» арійської раси, а про емансипацію німецьких євреїв, що росте, їх інтеграції в німецьке суспільство, яке ставилося до німецьких євреїв дуже толерантно. Якщо традиційний християнський антисемітизм був релігійним, то антисемітизм автора Майн Кампф мав також і соціальний характер (Хавкін, 2018, с. 58–71).

Нацисти прагнули не тільки змінити ситуацію в Німеччині, але і привести весь світ у відповідність зі своєю ідеологією, заснованої на расовій теорії. На думку Гітлера, в природній боротьбі за владу між расами стався збій, що порушив закон природи, згідно з яким перемагає найсильніший. Отже, "вища" арійська раса повинна виправити ситуацію і повернути собі панівне становище, належне їй по праву. Антиєврейська політика стала одним з численних принципів ідеології «нового світового порядку», яку намагалися впровадити нацисти. Ця доктрина призвела до знищення більш ніж третини єврейського населення в світі, тобто до того, що прийнято називати Катастрофою європейського єврейства.

Проте не всі німці поділяли таку думку. Відомий економіст та соціолог Вернер Зомбарт (1863–1941) видів кілька книжок «Майбутнє єврейського народу», «Євреї і господарське життя», «Роль євреїв у розвитку капіталізму», які на початку ХХ ст. були перекладені російською мовою. У своїх працях автор наголошував на головній ролі євреїв у становленні капіталістичних відносин в Європі. Євреїв вважав особливо здібним та кмітливим народом. Писав, що етика капіталізму, юдаїзму та кальвінізму – це одне те саме, адже раціоналізм є найбільш суттєвою рисою єврейства та капіталізму. Згодом нацистський режим стане перешкоджати творчості економіста і заборонить студентам відвідувати його лекції (Михайлюк, 2019, с. 112–119).

Саме існування євреїв у Німеччині в роки нацистської диктатури де-факто було виявом Опору гітлерівському режиму, метою якого було знищення євреїв як народу. Це «існування всупереч усьому» не зводилося до спроб фізичного виживання. Євреї брали активну участь у німецькому антигітлерівському Опорі, особливо в антифашистській боротьбі комуністів і соціал-демократів, яку ці політичні сили вели як у Німеччині, так і в еміграції. Число євреїв – учасників німецького Опору оцінюється німецькими істориками у 2–3 тис. осіб – 1–2% від 200 тис. євреїв, які перебували в рейху на 1 вересня 1939 р., та приблизно 0,25% від 800 тис. німців – учасників Опору.

Опір євреїв набував різних форм, як пасивний, так і активний: взаємодопомога; розвиток єврейської культури та освіти; спроби отримати «арійських» документів або «поліпшити» єврейські (зі 100% євреїв за походженням стати «мішлінгами» – євреями наполовину або на чверть); життя у рейху на нелегальному становищі; саботаж роботи на нацистів; антифашистська пропаганда, поширення газет та листівок, що викривають нацистський антисемітизм; втечі та повстання в гетто та концтаборах; боротьба зі зброєю в руках у партизанських загонах та в арміях країн антигітлерівської коаліції; участь у розвідувальній роботі за Великобританією, СРСР, США.

Суворо контрольовані німецькою поліцією численні заборони, обмеження і постійні припинення, що робили повсякденне життя євреїв у Німеччині нестерпним, взагалі дивно, що стали можливими будь-які акції єврейського Опору. Тим часом єврейський Опір, як одиниць, так і груп, у Німеччині існував. Приклад тому група Герберта Баума, яка діяла у самому серці Третього рейху – Берліні.

Усі члени цієї групи були молодими людьми віком від 19 до 40 років. Вони походили з дрібнобуржуазних та пролетарських єврейських сімей. У 1938–1939 р. Герберт Баум об'єднав навколо себе групу молодих євреїв, до якої входили близько 70 чоловік.

У 1939–1940 роках. вони неодноразово скаржилися до Німецького робітничого фронту (офіційних профспілок) на вкрай низькі зарплати та надзвичайно погані умови праці єврейських примусових робітників. У травні 1940 р. на єврейському цвинтарі Берлін-Вайсензеї вони влаштували поминки по комуністичному молодіжному функціонеру і керівнику єврейських в'язнів концтабору Бухенвальд Руді Арндту, вбитому нацистами 3 травня 1940 р. Виготовляли та поширювали антинацистські листівки.

Кульмінацією і водночас кінцем існування групи Баума стала інша відчайдушна акція – напад на нацистську виставку «Радянський рай» у центрі міста у Люстгартені, поряд із Берлінським собором. 18 травня 1942 р. члени групи підпалили цю наклепницьку антирадянську виставку. У зв'язку з цією подією в Берліні, в якій брали активну участь 5 євреїв, було заарештовано 500 євреїв, з яких 250 було розстріляно, а інших 250 відправлено до концтабору.

Ці погрози мали продемонструвати німецьким євреям безвихідь ситуації. Кожен єврей, який наважився на Опір, повинен був усвідомити, що своїми діями він прирікає на вірну смерть сотні своїх одноплемінників та одновірців. У той же час учасники Опору назавжди зруйнували уявлення про єврея, який, не чинячи опору, дозволяє себе вбивати (Хавкін, 2018, с. 168–203).

Багато дослідників відзначають, що в 2000-і роки антисемітизм в світі досяг максимального рівня з часу закінчення Другої світової війни. Це стосується як відкритих виступів антисемітського характеру, так і завуальованих заяв. Зокрема, критика Ізраїлю, яка не враховує, що ті, хто прагне його знищити, роблять це лише тому, що Ізраїль – єврейська держава. Творець документального фільму «Антисемітизм в ХХІ столітті: Відродження» Ендрю Голдберг

вважає, що «осередок сучасного антисемітизму – на Близькому Сході, в арабському і мусульманському світі. Особливо лякає те, що всього за рік значне зростання антисемітизму фіксується в країнах, які ось ще недавно вважалися в списку благополучних країн за цим показником. У 2018 році це торкнулося США, де відбулися відразу два великих нападу на синагогу, з реальними людськими жертвами. Після подій в Піттсбурзі і передмісті Сан-Дієго 2018 рік і зовсім став страшним рекордсменом за кількістю вбитих на ґрунті антисемітизму євреїв. Говорячи про рівень антисемітизму в США, ще недавно здавалися безпечними для євреїв, експерти Центру Кантора вже називають його близьким за показниками і способам прояву до Європи, де нетерпимість неухильно росте.

Що стосується самої Європи, то тут за 2018 рік найсерйозніший зростання числа злочинів, причиною яких став антисемітизм, показали країни Західної Європи. У їх числі такі країни, як Німеччина, Франція, Італія та інші («Чем Опасен», 2019).

Наприкінці минулого, 2018 та на початку цього 2019 року були опубліковані чергові доповіді ізраїльських, російських та українських організацій, залучених до процесу моніторингу появ антисемітизму та ксенофобії на теренах колишнього СРСР, і насамперед – у Росії та Україні. Факти та висновки цих документів стали багатим інформаційним приводом та предметом жвавої дискусії представників політичних кіл цих країн та різних фракцій пострадянських єврейських еліт. Основні розбіжності пов'язані з темою класифікації тих чи інших подій як антисемітські прояви. Точкою зіткнення прихильників різних підходів є прагнення приділяти особливу увагу не лише прямим фізичними злочинами або вандалізму на ґрунті ненависті до євреїв, але й таких сюжетів як підбурювання, спроби дифамації євреїв та Ізраїлю, заперечення Катастрофи, і антисемітизм, замаскований під «антисіонізм» (Зєєв, 2019).

Проблема антисемітизму в Україні є предметом дослідження не лише Об'єднаної єврейської громади України, а й міжнародних організацій, таких як Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) в особі Бюро з демократичних інститутів та прав людини (БДІПЛ) та Антидифамаційна ліга (ADL).

Бюро ОБСЄ з демократичних інститутів та прав людини у своїй доповіді «Огляд злочинів на ґрунті ненависті за 2018 рік» зафіксувало 237 злочинів в Україні, 42 з яких визнані антисемітизмом. При цьому важливо зазначити, що 70% антисемітських інцидентів, описаних у доповіді ОБСЄ, були представлені на основі звіту Об'єднаної єврейської громади України (ОЄГУ) про антисемітизм в Україні за 2018 рік.

ОЄГУ зазначає, що почастишали випадки спекуляцій на тему антисемітизму в Україні. Так, громадськість та ЗМІ надають широкому розголосу лише рідкісним випадкам, наприклад, інцидент з пам'ятником Шолом-Алейхему в Києві, коли вандали розмалювали його свастиками. Об'єднана єврейська громада України акцентує увагу на тому, що кожний випадок антисемітизму рівнозначний і не може бути «більш антисемітським» або «менш антисемітським» випадком у загальній проблемі антисемітизму в Україні.

Також спостерігається зростання інтересу державних органів до проблеми антисемітизму в Україні – правоохоронні органи, за винятком деяких випадків, швидше реагують на прояви антисемітизму («Отчет по Антисемитизму», 2020).

На цьому тлі показовим було дослідження американського Pew Research Center. Дослідники запитали жителів країн Центральної та Східної Європи, чи хочуть вони бачити євреїв громадянами своєї держави.

Серед усіх країн, де проводилося опитування, рівень негативного сприйняття євреїв в Україні виявився найнижчим – 5%. Наприклад, у Росії цей показник становив 14%, у Польщі – 18%, а в Румунії – 23% (Червоненко, 2018).

Юдофобія, що зародилася ще в античному світі, протягом століть видозмінювалася, продовжуючи впроваджуватися в суспільну свідомість європейців. Середньовічна ненависть до євреїв спочатку була заснована на релігійній ненависті і забобонах. У XIX столітті вплив релігії на суспільство послабшав, і юдофобія почала набувати нові форми – відповідно до духу часу, під впливом націоналізму, романтизму, модернізації, науки, урбанізації та ін. Сформований за попередні століття стереотип єврея як ворога, уособлення зла і винуватця усіх бід був успадкований новим часом, в якому, придбавши нові риси і аргументи, продовжував поширюватися.

Юдофобія бралася за основу різними політико-ідеологічними течіями, і, врешті-решт, перетворилася в антисемітизм – в расистське розуміння цього терміну, – який ліг в основу світогляду Гітлера і став одним з базових елементів нацистської ідеології. Успадкувавши християнську юдофобію з одного боку, і соціальний і расистський антисемітизм нового часу з іншого, нацисти, використовуючи популярні в той час расові теорії, додали антисемітизму новий характер, так званого раціонального, ідеологічного антисемітизму. У нацистській Німеччині антисемітизм став державною політикою, що зробила вплив на всі сфери життя. Але і на сьогоднішній день це проблема викликає стурбованість, тому що це досі існує в нашому світі, і сучасні прояви антисемітизму є тому доказами.

Ряд відомих філософів вважали, що в основі антисемітизму лежать психологічні комплекси.

На думку Ж. Сартра (1946), «антисеміт – це людина, яка боїться. Ні, не євреїв, звичайно, – боїться самого себе, боїться своєї совісті і своїх інстинктів, боїться свободи і відповідальності, боїться самотності і боїться змін, боїться суспільства і боїться світу, – він боїться всього, і не боїться тільки євреїв».

Висновки. Таким чином, проаналізувавши весь вищевикладений матеріал, ми розуміємо, що ненависть до євреїв – це дуже давнє явище, яке глибоко пустило коріння в наше сучасне життя. Ми усвідомлюємо, що причини цього не є раціональними чи аргументованими, за цим стоїть довга низка історичних подій та людських переконань і марновірства, що дали можливість цьому феномену розвиватися. І головною метою цієї статті є розкриття сутності цього терміну і вузького світогляду людей, які чинили антисемітські дії у бік звичайних людей. І нашим головним завданням є недопущення та прискання цих проявів у майбутньому, адже статистичні та оглядові дані говорять про невтішну ситуацію з цього приводу. Отже можемо заявляти, що антисемітизм як ідеологія та ненависть до євреїв, тільки тому що вони євреї, досі присутні в нашому житті.

Література

- Зеев Х. В. Антисемитизм: доклады и полемика. *Institute for Euro-Asian Jewish Studies*. 2019. С. 1–2. URL: <https://archive.jpr.org.uk/object-787>
- Михайлюк М. В. Ідейні витоки антисемітської складової ідеології нацизму. *Науковий вісник Гілея*. 2019. Ч. 1. Вип. 143. С. 112–119.
3. Отчет по антисемитизму в Украине за 2019 год. *Jewish News*. 2020. URL: <https://jewishnews.cm.ua/society/otchet-po-antisemitizmu-v-ukraine-za-2019-god>
- Развитие антисемитизма в Европе и его значение в нацистской идеологии. *Яд Вашем*. URL: <https://www.yadvashem.org/ru/education/projects/phoenix/holocaust/lesson2.html>
- Gervase P. Antisemitism: How the origins of history's oldest hatred still hold sway. *Independent*. 2018. URL: <https://lechain.ru/events/istoriya-i-den-segodnyashnij-samoj-drevnej-nenavisti-v-mire/>
6. Хавкін Б. Л. Расизм и антисемитизм в гитлеровской Германии. *Антинацистское Сопротивление немецких евреев*. Москва : Алгоритм, 2018. 240 с.
- Чем опасен антисемитизм и можно ли его победить? URL: <https://news.rambler.ru/other/42697465-chem-opasen-antisemitizm-i-mozhno-li-ego-pobedit/>
- Червоненко В. Антисемитизм или манипуляция: усиливается ли притеснение евреев в Украине? *BBC Україна*. 2018. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-russian-44110741>
- Sartre J. P. *Anti-Semite and Jew*. New York : Schocken Books, 1948. 153 с.

References

- Zeev H. V. Antisemitism: doklady i polemika. [Anti-Semitism in Russia and Ukraine: Reports and Controversy]. *Institute for Euro-Asian Jewish Studies*. 2019. S. 1–2. URL: <https://archive.jpr.org.uk/object-787>
- Mihajlyuk M. V. Idejni vitoki antisemitov'koi skladovoi ideologii nacizmu. [Ideological origins of the anti-Semitic component of the ideology of Nazism]. *Naukovij visnik Gileya*. 2019. CH. 1. Vip. 143. S. 112–119.
- Отчет по антисемитизму в Украине за 2019 Год. [2019 Report on Anti-Semitism in Ukraine]. *Jewish News*. 2020. URL: <https://jewishnews.cm.ua/society/otchet-po-antisemitizmu-v-ukraine-za-2019-god>
- Razvitie antisemitizma v Evrope i ego znachenie v nacistsoj ideologii. [The development of anti-Semitism in Europe and its significance in Nazi ideology]. *Jad Vashem*. URL: <https://www.yadvashem.org/ru/education/projects/phoenix/holocaust/lesson2.html>
- Gervase P. Antisemitism: How the origins of history's oldest hatred still hold sway. *Independent*. 2018. URL: <https://lechain.ru/events/istoriya-i-den-segodnyashnij-samoj-drevnej-nenavisti-v-mire/>

Khavkin B. L. Rasizm i antisemitizm v gitlerovskoj Germanii. Antinacistskoe Soprotivlenie nemeckih evreev. [Racism and Anti-Semitism in Hitlerite Germany. Anti-Nazi Resistance of German Jews]. Moskva : Algoritm, 2018. 240 s.

Chem opasen antisemitizm i možhno li ego pobedit'? [Why is anti-Semitism dangerous and can it be defeated?]. URL: <https://news.rambler.ru/other/42697465-chem-opasen-antisemitizm-i-mozhno-li-ego-pobedit/>

Chervonenko V. Antisemitizm ili manipuljacija: usilivaetsja li pritesnenie evreev v Ukraine? [Anti-Semitism or Manipulation: Is Oppression of Jews Increasing in Ukraine?]. *BBC Ukraina*. 2018. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-russian-44110741>

Sartre J. P. Anti-Semite and Jew. New York : Schocken Books, 1948. 153 s.

Анотація

Манелюк Ю. М., Пащенко Д. Г. Антисемітизм як політична ідеологія: витоки та сучасність. –

Стаття.

У представленій статті розглядаються та аналізуються ключові поняття, пов'язані з терміном та явищем антисемітизм. Простежується логічне походження цього терміна з давніх часів та трансформація цього явища до наших днів. Розглядається питання, чому антисемітизм називають найдавнішою ненавистю у світі, і що стало основою для появи цієї ідеології в інших формах та її існування в нашій сучасній реальності. Окреслено основні ідеологічні принципи політики нацистської Німеччини проти євреїв як нації. Показано динаміку ненависті до іудаїзму та проблеми самоідентифікації як нації та ставлення до людей інших етносів та рас. Виявлені такі терміни, як юдофобія, антисемітизм, нацизм і фашизм. Перевірка реальних прикладів антисемітизму в різні періоди часу та на території окремих країн. Обговорюється проблема соціально-політичних факторів, які були здійснені проти єврейських громад внаслідок шовіністичної політики німецької держави за часів нацизму.

Антисемітизм, расизм, ксенофобія та інші види нетерпимості та дискримінації не лише загрожують безпеці окремих осіб або громад, які стають їхньою мішенню, а й сприяють створенню нездорової обстановки, сприятливої для становлення екстремізму, тероризму та злочинності. Ненависть до людей за будь-якою іншою ознакою поширювалася як отрута на державній основі деяких країн, це уражало деякі народності та цілі країни. На цьому могли будуватися ідеології та кістяк пропаганди, аби довести, що це люди іншого сорту та якості, набагато нижчої, ніж ті, хто використав цей привід як зброю масового ураження. Цікавий факт полягає в тому, що антисемітизм досяг свого піку в нацистській Німеччині, це правда так, але це ненависть до людей, яка народжувалася від інших, йде в далекі сторінки історії, про які ми навіть не замислювалися. А чому? Як автор цієї статті, я сподіваюся, що це допоможе вам дати відповідь на це питання і на багато інших, які порушуються у зв'язку з цією проблемою.

На нашу думку, ця стаття як ніколи є актуальною для сьогодення, адже в ній акцентується увага на важливому питанні: чому в кожен період часу люди схильні були ділитись на тих, хто свій, а хто чужий, кому варто жити, а хто цього не гідний. Але варто пам'ятати, що ненависть будь-якого виду – огидна, і вбиває в нас те, що називається людяністю.

Ключові слова: ідеологія, антисемітизм, юдофобія, євреї, нацизм, нетерпимість, расова теорія, єврейська катастрофа.

Summary

Maneliuk Yu. M., Pashchenko D. H. Anti-Semitism as a political ideology: origins and modernity. – Article.

This article examines and analyzes the key concepts associated with the term anti-semitism. The logical origin of this term from ancient times and the transformation of this phenomenon to the present day are traced. The question is why anti-Semitism is called the oldest hatred in the world, and what became the basis for this ideology to appear in other forms and exist in our modern reality. The main ideological principles of Nazi Germany's policy against the Jews as a nation are outlined. It shows the dynamics of hatred towards Judaism and the problems of selfidentification as nation and the attitude towards people of other races. Revealed terms such as judophobia, anti-semitism and fascism. The test of real examples of anti-semitism in different periods of time and on the territory of certain countries. The problem of social and political factors, which were carried out against the Jewish communities, as a result of the chauvinistic policy of the German state, is discussed.

Anti-Semitism, racism, xenophobia and other types of intolerance and discrimination, not only threaten the security of the individuals or communities targeted by them, but also contribute to an unhealthy environment conducive to the rise of extremism, terrorism and crime. Hatred of people on any other grounds has spread like poison on the public basis of some countries, affecting some nationalities and entire countries. Ideologies and the backbone of propaganda could be built on this, just to prove that these were people of a different sort and quality, far inferior to those who used this pretext as a weapon of mass destruction. The interesting fact is that anti-Semitism reached its peak in Nazi Germany, it is true, but it is the hatred of people that was born

of others same, goes back to the distant pages of history that we have not even thought about. And why is that? As the author of this article, I hope it helps to give you an answer to this question and many others that are raised about this issue.

In our opinion, this article is more relevant than ever to all of humanity, and why in every period of time people have tended to divide into those who are own and those who are foreign, who is worth living and who is not. But it is worth remembering that hatred of any kind is repugnant, and kills in us what is called humanity.

Key words: ideology, anti-semitism, judophobia, Jews, nazism, intolerance, racial theory, Jewish catastrophe.